

ПРАВОВІ АСПЕКТИ СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРОФЕСІЇ

Г. Бордюгова

Академія муніципального управління, м. Київ

Актуальність досліджуваної теми полягає в тому, що в кінці ХХ століття спорт з любительського перетворився на професійний, утворилася свого роду структура, що має сувору організацію і органи управління. Спостерігається все більша комерціалізація змагань, що проводяться. У зв'язку з цим залучається все більше осіб, крім самих спортсменів, робота яких направлена на підвищення спортивних досягнень і отримання від цього прибутку. Сьогодні спорт можна порівняти з підприємницькою діяльністю, яка законодавством визначається як «...систематична діяльність, що має на меті ... отримання соціального і матеріального результату» [3].

З внесенням змін в Закон України «Про фізичну культуру і спорт» в 2001 році, спорт був віднесений до виду професійної діяльності, що є підставою для внесення змін в ряд діючих нормативних актів, а також прийняття нових.

Мета роботи. Як і будь-який інший вид професійної діяльності, що регламентується Кодексом законів про працю, постановами Кабінету Міністрів України, галузевими нормативними документами, спортивна діяльність повинна бути виділена окремо, оскільки має ряд особливостей, потребуючих специфічного регулювання. Є всі підстави виділити новий інститут права, регулюючий спортивну діяльність.

Існує ряд питань, що стосуються осіб, які займаються спортивною діяльністю професійно (спортсменів, тренерів, менеджерів, спортивних лікарів), які необхідно узаконити шляхом видання кількох нових законів. Ці питання торкаються, насамперед, соціального захисту даної категорії громадян, надання пільг, компенсаційних виплат, доплат до пенсії, за вислугу років.

З розпадом Радянського Союзу ті спортсмени і тренери, які виступали за збірну багато років, залишилися ні з чим. Вони не мають права на доплату до пенсії (зараз колективним договором з членом збірної команди встановлено, що після шести років перебування в збірній, спортсмен має право на доплату до пенсії за вислугу років). При цьому не вказано, цей термін може розриватися, або повинен бути безперервним.

У радянські часи існував загальнодержавний комітет страхування, з якого у разі отримання травми або інвалідності спортсмен або тренер отримували страхову суму.

З виділенням України як незалежної держави страхуванням спортсменів стали займатися комерційні фірми. Домагатися від них виплат

надто складно, оскільки в законі про обов'язкове страхування спортсменів і постанові Кабінету Міністрів список документів, обов'язковий до пред'явлення при настанні страхового випадку, не вичерпний. Користуючись цим, страховальники вимагають навіть ті папери, які до виплати компенсації не мають ніякого відношення, виплати проводяться несвоєчасно.

Ускладнюється процес отримання страховки ще і в залежності від вибору місця лікування. Існують спеціалізовані медичні установи, які цілеспрямовано займаються наданням медичної допомоги працівникам спорту і фізичної культури. Ніякий нормативний акт, а тим більше трудовий договір члена збірної команди України не зобов'язує спортсмена звертатися за допомогою у разі отримання травми саме в таку медичну установу. Навіть якби в договорі і був такий пункт, то він вважався б неправомочним, оскільки в цивільному кодексі (ст. 284) чітко вказано, що особа, яка досягла 14 років, має право самостійно обирати лікаря і методи лікування [4]. До того ж не для кого не секрет, що профільні медичні установи часто фінансуються настільки бідно, що не мають можливості провести повноцінну діагностику і лікування. Спортсмен часто вимушений звертатися за допомогою в інші медичні установи. Страхові компанії вимагають довідку від спортивного лікаря, в якій повинно бути вказано, що травма дійсно отримана на змаганнях або під час тренування. Якщо така довідка дана «неспортивним» лікарем, вона сили не має, як наслідок — неможливість отримання компенсації. При цьому профільна медична установа відмовляє в будь-якій допомозі для отримання компенсації, відправляючи в ту клініку, де проводилося лікування.

Крім того, бачиться необхідним впровадження посади «командного» юриста, нарівні з лікарем, масажистом, який буде працювати безпосередньо зі збірною командою певного виду спорту. Він повинен роз'яснити спортсменам їх права і обов'язки, ознайомити з положеннями нормативно-правової бази, насамперед — роз'яснити положення трудового договору, допомагати при укладанні контракту з менеджерами для виступів на комерційних змаганнях. З упевненістю можна сказати, що одиниці з тих, хто підписали контракт члена збірної команди України, його читали, вже не говорячи про те, що на руках у кожного з них повинен бути другий примірник оригіналу цього документа. Саме юрист пови-

нен займатися всіма питаннями, пов'язаними з настанням страхових випадків, будь-яких спорів під час проведення змагань, особливо міжнародного рівня.

Результати дослідження. Кабінетом Міністрів було прийняте рішення (ймовірно через дефіцит бюджету), згідно з яким відбувається повернення до державного страхування. Тепер виплати будуть проводитися з держбюджету і будуть просто мізерними, деякі категорії громадян, які раніше підлягали обов'язковому страхуванню, взагалі позбавлені його.

Незважаючи на те, що основні положення трудового договору в трудовому законодавстві визначені досить чітко і детально, беззастережне застосування цих положень в сфері спортивних відносин досить проблематично.

Неясним залишається і таке питання: у разі отримання тяжкої травми і проведеного лікування, спортсмен не може вийти на той результат, який мав до отримання травми, або взагалі не здатний більш займатися спортом, але при цьому не має інвалідності, тобто може займатися будь-якою іншою професійною діяльністю. У такому випадку чи належить йому компенсаційна виплата (крім страхової суми) за отримане на виробництві (якщо спорт визнаний законом як професійна діяльність) каліцтво? Якщо виходити з положень трудового законодавства, то отримана під час тренувань і змагань травма повинна розглядатися як виробнича з усіма витікаючими з цього обов'язками оплати часу непрацездатності, компенсацій і доплат до пенсії і інших виплат [2]. Жодна фізкультурно-спортивна організація не в змозі виплачувати передбачені трудовим законодавством для даних випадків компенсації.

Необхідно передбачити всі можливі види профілактики, соціального захисту і соціальної допомоги при порушенні стану здоров'я і втраті професійної працездатності, як це прийнято в інших галузях, що характеризуються будь-якими шкідливими умовами праці [3].

Крім того, гарантоване договором члена збірної команди України сприяння в улаштуванні спортсмена на роботу в Україні, а вже тим більше за кордоном після закінчення терміну дії контракту з ним як члена збірної команди, залишається тільки на папері. Багато хто з призерів і переможців чемпіонатів світу і Європи працюють не за спеціальністю за мізерну зарплату. Саме це, насамперед, сприяє погіршенню розвитку спорту як такого. У людей немає стимулу тренувати і тренуватися.

У контракті члена збірної команди є норма, що зобов'язує роботодавця (Держкомспорт) сприяти спортсмену в навчанні, підвищенні

кваліфікації, перепідготовці і отриманні професії. Виконується вона щонайбільше по відношенню до спортсменів, які є студентами факультетів фізвиховання вищих навчальних закладів України.

Висновки: спортсмени, як працівники, недостатньо захищені з правової точки зору. Немає закону, який регламентував би всі аспекти спортивної професійної діяльності. Не існує профспілки, куди міг би звернутися спортсмен у разі порушення його прав роботодавцем, зокрема — Держкомспортом, або за роз'ясненням його прав і обов'язків.

Після завершення спортивної діяльності для спортсменів, як категорії працівників, не передбачені будь-які пільги (обстеження в спеціалізованих медустановах з можливістю безкоштовного лікування); знижки на ліки (ні для кого не секрет, що багато хто зі спортсменів з розрядом «Майстер спорту» і вище після закінчення спортивної кар'єри мають проблеми зі здоров'ям, що є наслідком занять спортом); можливість прийняття на роботу за спеціальністю поза конкурсом в залежності від рівня професіоналізму і т.д.

Рекомендації:

1. Внесення змін до Кодексу законів про працю.
2. Можливе прийняття нового закону про професійний спорт, що розтлумачить і розширить статті закону «Про фізичну культуру і спорт».
3. Удосконалення системи страхування від нещасних випадків і тяжких травм.
4. Закріплення за збірними командами федерацій фахівця юридичного профілю в сфері спорту, для чого необхідно організувати при спеціалізованих (фізкультурних) вузах навчання за спеціальністю «Спортивна юриспруденція» (можливо як друга вища освіта).

Література:

1. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1994, № 14, ст. 80).
2. Кодекс законів про працю від 10.12.71 ВВР, 1971, додаток до № 50, ст. 375.
3. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, №№ 18—22, ст. 144).
4. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, №№ 40—44, ст. 356)
5. Коган О.С. Проблемы профессионального спорта: правовой аспект // Теория и практика физической культуры и спорта. — 2002. — № 8.
6. Переверзин И.И., Суслов Ф.П. О структуре современного спорта высших достижений и социально-правовом статусе спортсменов-профессионалов // Теория и практика физической культуры и спорта. — 2002. — № 5.